

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra práva

Bakalářská práce

Právní aspekty promlčení v civilním právu

Vypracovala: Kateřina Janáková
Vedoucí práce: JUDr. Marta Uhlířová, Ph.D.

České Budějovice 2014

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina JANÁKOVÁ**
Osobní číslo: **E11068**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Právní aspekty promlčení v civilním právu**
Zadávající katedra: **Katedra práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Cílem této práce je zanalyzovat právní problematiku promlčení, a to podle současné i připravované právní úpravy. Práce je zaměřena především na délku promlčení a počátek běhu jednotlivých promlčecích dob, stanovení a přerušování promlčení.

Metodický postup:

1. Analytická část - studium odborné literatury a právních předpisů vztahujících se k tématu.
2. Komparace současné právní úpravy s úpravou, kterou přináší nový Občanský zákoník.
3. Vyhodnocení problematiky.
4. Praktická část - zaúčtování promlčení v modelovém příkladu.

Rámcová osnova:

1. Úvod.
2. Přehled řešené problematiky (literární rešerše).
3. Metodika.
4. Vlastní práce - analýza a vlastní šetření.
5. Závěr.
6. Seznam použité literatury.
7. Přílohy.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**

Rozsah pracovní zprávy: **50-60 str.**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy. 4. díl.* Praha : ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-444-4.

ŠTENGLOVÁ, I., S. PLÍVA, M. TOMSA a kol. *Obchodní zákoník. 13. Vydání.* Praha : C.H.Beck, 2010. ISBN: 978-80-7400-354-7.

ŠVESTKA, J., J. DVOŘÁK a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek I. 5. aktualizované a doplněné vydání.* Praha : Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7353-468-0.

ŠVESTKA, J., J. DVOŘÁK a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek II. 5. aktualizované a doplněné vydání.* Praha : Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7353-473-4.

ŠVESTKA, J., J. DVOŘÁK a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Svazek III. 5. aktualizované a doplněné vydání.* Praha : Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-465-9.

ŠVESTKA, J., J. SPÁČIL, M. ŠKÁROVÁ, M. HULMÁK a kol. *Občanský zákoník II. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-004-1

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Marta Uhlířová, Ph.D.**
Katedra práva

Datum zadání bakalářské práce: **20. března 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2014**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentův 13 (1)
370 05 České Budějovice

JUDr. Rudolf Hruby
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 20. března 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma „Právní aspekty promlčení v civilním právu“ vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Ve Slavonicích 15. 04. 2014

Kateřina Janáková

Poděkování

Děkuji JUDr. Martě Uhlířové, Ph.D. za trpělivost, odborné rady, připomínky a vedení při zpracování této bakalářské práce.

Děkuji také své rodině a přátelům za trpělivost a podporu během celé doby mého studia.

Obsah

1) Úvod	3
2) Literární rešerše	5
2. 1 Pojem promlčení	5
2. 2 Právní úprava promlčení dle občanského zákoníku	5
2.2.1 Délka promlčecí doby.....	6
2.2.2 Počátek běhu promlčecí doby.....	7
2.2.3 Běh promlčecí doby.....	10
2.2.4 Stavení promlčecí doby	10
2.2.5 Přerušování promlčecí doby	12
2.3 Právní úprava promlčení v obchodním zákoníku.....	13
2.3.1 Předmět promlčení.....	14
2.3.2 Účinky promlčení	14
2.3.3 Počátek běhu promlčecí doby.....	15
2.3.4 Délka promlčecí doby.....	17
2.3.5 Prodloužení promlčecí doby.....	17
2.3.6 Stavení promlčecí doby	18
2.3.7 Přetržení promlčecí doby.....	19
2.4 Právní úprava dle nového občanského zákoníku	20
2.4.1 Předmět promlčení.....	20
2.4.2 Počátek promlčecí lhůty	20
2.4.3 Délka promlčecí lhůty	22
2.4.4 Běh promlčecí lhůty	23
2.4.5 Stavení promlčecí lhůty.....	23
2.4.6 Přerušování promlčecí lhůty.....	24
3) Metodika.....	25
4) Komparace	26
4. 1 Rozdíly v právní úpravě promlčení podle občanského a obchodního zákoníku..	26
4. 2 Promlčecí doba a promlčecí lhůta	27
4.3 Zánik povinnosti plnit	27

4.4 Předmět promlčení	27
4.5 Počátek promlčecí lhůty	28
4.6 Délka promlčecí lhůty	28
4.7 Běh promlčecí lhůty	30
5) Praktická část.....	31
5.1 Charakteristika obchodní společnosti	31
5.2 Rozhovor s jednatelem společnosti	32
5.3 Vyhodnocení získaných informací.....	33
5.4 Navrhovaný obsah vnitropodnikové směrnice.....	34
5.4.1 Sjednocení doby splatnosti	34
5.4.2 Prověření odběratelů.....	34
5.4.3 Zajištění pohledávek.....	35
5.4.4 Platba v hotovosti	36
5.4.5 Rozdělení pohledávek	36
5.4.6 Sledování rejstříků.....	37
5.4.7 Software.....	38
5.4.8 Odpovědná osoba	38
5.5 Návrh vnitropodnikové směrnice	39
6) Závěr	42
7) Summary + keywords.....	43
8) Seznam použité literatury	44

1) Úvod

Tématem této bakalářské práce jsou právní aspekty promlčení v civilním právu. Promlčení je právní institut, který je spojený s plynutím času. Promlčením právo nezaniká, ale dochází k jeho oslabení. Jedná se o poměrně rozsáhlé a složité téma, které může být pro mnoho lidí nesrozumitelné.

Cílem této práce je podat ucelený obraz problematiky promlčení, především o počátku běhu jednotlivých promlčecích lhůt, délce promlčení, stavení a přerušení promlčení. A to takovým způsobem, aby se tato problematika stala jasnější a srozumitelnější pro širokou veřejnost.

Dne 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále jen „NOZ“). Do 31. 12. 2013 však byla účinná právní úprava promlčení nejen v zákoně č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“), ale také v zákoně č. 513/1991, obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObchZ“). Vzhledem k tomu se budou po určitou přechodnou dobu uplatňovat rovněž ustanovení těchto zákonů, protože NOZ v ustanovení § 3036 výslovně stanoví, že *„podle dosavadních právních předpisů se až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona...“*.

Z tohoto je patrné, že pokud promlčecí lhůty začaly plynout ještě za účinnosti výše jmenovaných zákonů, tedy před 1.1.2014, pak se na tyto lhůty, jejich běh, stavení či přerušování atd. použijí tyto právní předpisy. Vzhledem k této skutečnosti proto bylo nezbytné se v této práci zabývat nejen úpravou promlčení zakotvenou NOZ, ale rovněž úpravou stanovenou OZ a ObchZ, neboť tyto úpravy zde budou po určitou dobu existovat paralelně.

V literární rešerši je popsána komplexní právní úprava promlčení ve všech výše jmenovaných zákonech, které tuto problematiku upravují. Z tohoto důvodu jsem literární rešerši rozdělila na tři části. Každá část je věnována právní úpravě institutu promlčení podle jednotlivých zákonů a obsahuje charakteristiku předmětu promlčení, počátek běhu jednotlivých promlčecích lhůt, délku promlčecí lhůty a podmínky stavení a přerušování promlčení.

V komparační části práce se věnuji porovnání rozdílnosti jednotlivých právních úprav. Nejen rozdílům, které existovaly mezi OZ a ObchZ, ale především rozdílům mezi právní úpravou dle těchto zákonů a NOZ. Cílem NOZ bylo především sjednotit

dosavadní dualistickou právní úpravu a došlo tedy nejen k odstranění některých kritizovaných nedostatků, ale také k zavedení několika zcela nových ustanovení.

V praktické části jsem se věnovala otázce promlčení v konkrétní obchodní společnosti. Vycházela jsem z toho, že v praxi se v otázce promlčení klade velký důraz na oblast promlčení pohledávek. Praktická část obsahuje rozhovor s jednatelem obchodní společnosti, zhodnocení situace ohledně promlčení pohledávek a vnitropodnikovou směrnici, která upravuje oblast promlčení pohledávek.

2) Literární rešerše

2. 1 Pojem promlčení

Promlčení je jedním z právních následků marného uplynutí doby. To znamená, že právní následky promlčení nastávají za předpokladu, že zákonem vymezený čas uplynul, aniž oprávněný subjekt (věřitel) své právo uplatnil. V případě, že dlužník před soudem namítne promlčení, nemůže být věřiteli promlčené právo přiznáno. Uplatněním námítky promlčení totiž dojde k zániku nároku. I po ztrátě nároku však promlčené subjektivní občanské právo trvá dále jako právo naturální. To znamená, že dlužník může i po promlčení pohledávku splnit. (Knapp, 1995, s. 178)

Pokud tedy dlužník splnil svůj dluh věřiteli, ať už o nastalém promlčení věděl či nikoliv, splnil věřiteli to, co mu byl dlužen. V důsledku toho dlužník nemůže požadovat na věřiteli zpět to, co mu plnil z titulu bezdůvodného obohacení.

Účelem promlčení tedy je jednak stimulovat věřitele k včasnému plnění subjektivních občanských práv (pohledávek), jednak čelit tomu, aby dlužníci nebyli ohledně svých povinností vystaveni po časově neurčitou dobu vynutitelnosti ze strany soudů. Promlčení tedy brání existenci dlouhotrvajících občanských subjektivních práv a jim odpovídajícím povinnostem. (Jehlička, 2001, s. 378)

2. 2 Právní úprava promlčení dle občanského zákoníku

V občanském zákoníku bylo promlčení upraveno v části první, hlavě osmé, § 100 – 114. Přestože 1. 1. 2014 nabylo účinnosti NOZ, je nutné se zabývat i předchozí právní úpravou dle OZ. § 3036 NOZ totiž stanoví, že promlčecí lhůty, které počaly běžet před 1. 1. 2014 se budou i nadále řídit právní úpravou platnou v době jejich vzniku.

Ustanovení §100 odst. 2 zakotvovalo, že se promlčují všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického. Z uvedeného plynulo, že v oblasti práva občanského promlčení nepodléhala ryze osobní práva, protože těm bylo třeba zajistit účinnou právní ochranu po celou dobu života fyzické osoby. K těmto právům patřila práva přímo spjatá s osobností každého občana a práva spjatá s osobností občana jako autora, výkonného umělce, vynálezce, zlepšovatele a původce průmyslových vzorů. Mezi tato práva tedy patřilo například právo na ochranu proti zásahu do dobré pověsti nebo jména. V takovém případě měla poškozená osoba právo na přiměřené zadostiučinění (např. omluvu). (§ 13 OZ) Ovšem v případě náhrady nemajetkové újmy v penězích k promlčení docházelo, protože se jednalo o právo majetkové. (Jehlička, 2001, s. 382)

Občanský zákoník stanovil, že z majetkových práv se tedy nepromlčovalo právo vlastnické, s výjimkou případu, kdy se svého vlastnictví domáhal tzv. pravý dědic proti dědici nepravému (§ 105 a 485 OZ). Nepromlčovalo se ani právo spoluvlastníka na zrušení spoluvlastnictví a provedení vypořádání. Zástavní právo se nepromlčovalo dříve než zajištěná pohledávka. Z toho plyne, že pokud nebyla promlčena pohledávka zajištěná zástavním právem, nemohlo se promlčet ani zástavní právo. Podle § 101 OZ se zástavní právo začalo promlčovat v okamžiku, kdy zajištěná pohledávka nebyla řádně a včas splněna. Pokud tedy došlo k promlčení pohledávky zajištěné zástavním právem, toto zástavní právo nezaniklo (§ 170 OZ) neboli zajištění promlčené pohledávky zástavním právem trvalo i nadále. (Jehlička, 2001, s. 383; Knapp, 1995, s. 179)

Dle ustanovení § 100 odst. 3 se nepromlčovala práva z vkladů na vkladních knížkách nebo na jiných formách vkladů a běžných účtech, pokud vkladový vztah trval. Jednalo se tedy o oddálení zrušení vkladu na vkladní knížce, vkladním listu či jiné formě vkladu. (Jehlička, 2001, s. 383)

Běžným účtem byl v tomto případě myšlen běžný účet u peněžních ústavů. Zde tedy došlo ke zřejmé chybě, protože bankovní běžné účty byly považovány za absolutní obchody¹ a jejich právní úprava včetně promlčení vkladů na nich byla obsažena v obchodním zákoníku. (Knapp, 1995, s. 180)

2.2.1 Délka promlčecí doby

Pokud nebylo v dalších ustanoveních uvedeno jinak, byla promlčecí doba tříletá a běžela ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé. (§ 101 OZ)

Zákon vycházel z toho, že tříletá promlčecí doba je dostatečně dlouhá k tomu, aby věřitel uplatnil své právo u soudu v případě, že dlužník vůči němu dobrovolně nesplnil svůj závazek. (Jehlička, 2001, s. 387)

Vedle obecné promlčecí doby existovala také zvláštní promlčecí doba. Ta mohla být kratší než obecná promlčecí doba (jednoletá či dvouletá) nebo delší než obecná promlčecí doba (desetiletá). Dvouletá promlčecí doba byla subjektivní a byla stanovena v případě práva z náhrady škody a bezdůvodného obohacení. Jednoletá promlčecí doba byla stanovena u práv z přepravy s výjimkou práv na náhradu škody u přepravy osob, kde se v případě promlčení uplatnil režim náhrady škody.

¹ závazkové vztahy, které se bez ohledu na povahu účastníků řídily obchodním zákoníkem, byly taxativně vyjmenovány v § 261 odst. 3 ObchZ

Desetiletá promlčecí doba byla stanovena v následujících případech:

- objektivní pro nároky z náhrady škody a z bezdůvodného obohacení za předpokladu, že škoda a bezdůvodné obohacení vznikly úmyslně;
- u práv přiznaných pravomocným rozhodnutím státního orgánu;
- u práv dlužníkem písemně uznaných co do důvodu a výše.

V desetileté promlčecí lhůtě se promlčovaly také úroky a opětuující se dávky pravomocně přiznané nebo písemně uznané, ale jen ty, které dospěly do právní moci rozhodnutí. (Knapp, 1995, s. 181)

2.2.2 Počátek běhu promlčecí doby

Promlčecí doby v občanském právu dělíme na objektivní a subjektivní. Tak tomu bylo nejen v právní úpravě OZ (resp. toto dělení se uplatňovalo u některých právních institutů v OZ), ale i v současné úpravě dle NOZ. Promlčecí doba objektivní povahy počíná běžet od určité skutečnosti a je nezávislá na dlužníkově vědomí o této skutečnosti. Naopak promlčecí doba subjektivní počíná běžet od doby, kdy dlužník o určitých skutečnostech nabyt vědomí. Promlčecí doba subjektivní nemůže skončit později než promlčecí doba objektivní. To znamená, že subjektivní promlčecí doba může být uplatněna v rámci běhu promlčecí doby objektivní a skončí nejpozději s ní. V případě, že počátek subjektivní promlčecí doby připadne na dobu po uplynutí objektivní promlčecí doby, subjektivní promlčecí doba by vůbec nepočala běžet, protože právo již bylo promlčeno v promlčecí době objektivní. (Knapp, 1995, s. 181)

Promlčecí doba dle OZ běžela ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 OZ). Tímto dnem byl zásadně den, kdy právo bylo možno odůvodněně vykonat podáním návrhu u soudu, neboli kdy bylo tzv. actio nata. Actio nata nastávalo ve většině případů splatností dluhu, tj. dnem, kdy měl dlužník započít s jeho plněním. V případě, že plnění spočívalo v povinnosti něčeho se zdržet či něco strpět, byl počátek promlčecí doby vázán na okamžik, kdy dlužník poprvé porušil tuto svou povinnost, tj. vykonal to, co neměl, resp. postavil se na odpor chování, které byl povinen strpět. Promlčecí doba tu tedy začínala běžet dnem následujícím po dni, kdy došlo k porušení některého z uvedených závazků. (Knapp, 1995, s. 182; Jehlička, 2001, s. 387 - 388)

V případě, že zákon předepisoval, aby bylo právo nejprve uplatněno u fyzické či právnické osoby, připadl počátek běhu promlčecí doby na den, kdy došlo k uplatnění práva u fyzické či právnické osoby. (§ 102 OZ) Toto uplatnění práva se mohlo stát ústně, písemně, telegraficky, elektronicky, popř. konkludentně. Nebylo rozhodné, jak

fyzická nebo právnická osoba na uplatnění práva reaguje, a proto nebyl počátek běhu promlčecí doby vázán na vyjádření této fyzické nebo právnické osoby.

Bylo-li dohodnuto plnění ve splátkách, počínala promlčecí doba jednotlivých splátek běžet ode dne jejich splatnosti. Stal-li se pro nesplnění některé ze splátek splatným celý dluh (§ 565), počala běžet promlčecí doba ode dne splatnosti nesplněné splátky. (§ 103 OZ) V případě, že mezi dlužníkem a věřitelem bylo dohodnuto plnění dluhu ve splátkách, mohl věřitel na dlužníkovi vždy požadovat pouze splnění příslušné splátky, jakmile se stala splatnou. Pro každou splátku běžela tříletá promlčecí doba podle § 101. Ustanovení § 565 zakotvovalo, že se věřitel a dlužník mohou dohodnout, že nesplněním jedné ze splátek se stane splatným celý dluh. V tomto případě začala tříletá promlčecí doba běžet ode dne, kdy se stala splatnou celá nesplněná částka. Věřitel však mohl toto právo uplatnit pouze do doby splatnosti nejbližší příští splátky. Pokud toto právo včas nevyužil, dnem splatnosti nejbližší následující splátky přestala běžet tříletá promlčecí doba pro celý zbývající dluh. Jednotlivé splátky se příště opět promlčovaly samostatně v tříleté promlčecí době. (Jehlička, 2001, s. 389 - 390)

V případě práv oprávněného dědice na vydání dědictví (§ 485), začala promlčecí doba běžet od právní moci rozhodnutí, jímž bylo dědické řízení skončeno. (§ 105 OZ) Oprávněný dědic se tedy mohl domáhat na neoprávněném dědici vydání dědictví v obecné promlčecí době podle § 101. Tato promlčecí doba začala běžet od právní moci rozhodnutí soudu, jímž bylo dědické řízení skončeno a to s ohledem na zajištění ochrany zájmů oprávněného dědice. (Jehlička, 2001, s. 391 - 392)

U práva na náhradu škody byla stanovena subjektivní a objektivní promlčecí doba. Promlčecí doba subjektivní počínala běžet ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Promlčecí doba objektivní běžela ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla. Subjektivní promlčecí doba byla dvouletá, zatímco objektivní promlčecí doba byla tříletá v případě škody způsobené z nedbalosti nebo desetiletá v případě, že šlo o škodu způsobenou úmyslně. Pokud skončil běh jedné z promlčecích dob, právo bylo promlčeno i přes to, že poškozenému ještě běžela i druhá promlčecí doba. (Jehlička, 2001, s. 393; Knapp, 1995, s. 182)

V případě škody způsobené na zdraví platila jen subjektivní promlčecí doba. Objektivní promlčecí doba byla v tomto případě vyloučena za účelem zajištění co nejučinnější ochrany pro poškozené. V případě škody na zdraví by totiž bylo velice nevhodné, aby mohla odpovědná osoba namítat promlčení ještě dříve, než se poškozený o vzniku škody na zdraví dozvěděl. (Jehlička, 2001, s. 393)

Počátek běhu promlčecí doby u práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení byl totožný jako u práva na náhradu škody. I zde byla stanovena subjektivní a objektivní promlčecí doba. Subjektivní promlčecí lhůta běžela ode dne, kdy se poškozený dozvěděl, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil. Tříletá, případně desetiletá objektivní promlčecí lhůta začínala běžet dnem, kdy došlo k získání bezdůvodného obohacení. (Jehlička, 2001, s. 396; Knapp, 1995, s. 182)

V případě bezdůvodného obohacení u neplatného právního úkonu², bylo potřeba rozlišovat neplatnost absolutní a relativní. V případě absolutní neplatnosti bezdůvodné obohacení vzniklo učiněním právního úkonu a tímto začala běžet objektivní promlčecí doba. V případě relativní neplatnosti právního úkonu vzniklo bezdůvodné obohacení až dovoláním se relativní neplatnosti, přičemž oprávněný subjekt věděl, že vzniklo a kdo jej získal. Objektivní promlčecí doba mohla v tomto případě začít běžet až od dovolání se relativní neplatnosti právního úkonu. Skutečnosti potřebné pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby se oprávněný subjekt v obou případech mohl, ale nemusel dozvědět v době učinění právního úkonu.

Při povinnosti na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné či zrušené smlouvy bylo možné ustanovení § 107 odst. 3 použít pouze v případě, kde každá ze smluvních stran něco obdržela a byla tedy povinna druhé smluvní straně této neplatné či zrušené smlouvy vrátit to, co již obdržela. (Jehlička, 2001, s. 396)

Ustanovení § 108 zakotvovalo, že práva z přepravy se promlčují za jeden rok s výjimkou práv na náhradu škody u přepravy osob. (§ 108 OZ) V tomto ustanovení nebyl jasně stanoven počátek běhu promlčecí doby. Proto se v těchto případech aplikovalo ustanovení § 102 a promlčecí doba tedy počínala běžet dnem, kdy bylo právo uplatněno u dopravce. V případě práva na náhradu škody u přepravy osob se ke stanovení počátku promlčecí doby používalo ustanovení § 106. (Jehlička, 2001, s. 398)

Práva odpovídající věcným břemenům se promlčovala, pokud nebyla vykonávána po dobu deseti let. Promlčecí doba tedy běžela od doby, kdy toto právo nebylo vykonáno, to znamená od doby posledního výkonu práva. V případě, že toto právo bylo v průběhu promlčecí doby alespoň jednou vykonáno, docházelo k přerušení promlčecí doby a právo tedy nemohlo být promlčeno. (Jehlička, 2001, s. 398; Knapp, 1995, s. 182)

U práva přiznaného pravomocným rozhodnutím státního orgánu počínala promlčecí doba běžet ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno. To znamená, že promlčecí

² v terminologii dnešního NOZ je „právní úkon“ označován jako „právní jednání“

doba začala obvykle běžet po uplynutí tří dnů od právní moci rozsudku. Pokud došlo k písemnému uznání práva dlužníkem, původní promlčecí doba se stala právně bezvýznamnou a začala běžet nová desetiletá promlčecí doba. Bylo ovšem třeba, aby uznání práva obsahovalo uznání práva jak co do důvodu, tak co do výše. V případě, že v uznání byla výslovně uvedena lhůta k plnění, začala promlčecí lhůta běžet až po uplynutí této doby. Pokud v uznání žádná lhůta uvedena nebyla, začala promlčecí doba běžet následujícího dne po uznání práva. (Jehlička, 2001, s. 400; Knapp, 1995, s. 183)

Plnění dluhu dle OZ (i dle NOZ) mohlo být dohodnuto nebo určeno rozhodnutím i ve splátkách. V tomto případě se k určení počátku běhu promlčecí lhůty používalo ustanovení § 103. Bylo-li určeno, že nesplněním jedné ze splátek se stává splatným celý dluh, aplikovalo se ustanovení § 110 odst. 2 a desetiletá promlčecí doba začala běžet ode dne splatnosti nesplněné splátky. Věřitel však musel toto právo využít nejpozději do splatnosti nejbližší příští splátky. Pokud tak věřitel neučinil, promlčecí doba ohledně celého dluhu přestala běžet a začala běžet promlčecí doba pro jednotlivé splátky. (Jehlička, 2001, s. 402 - 403)

2.2.3 Běh promlčecí doby

Ustanovení § 111 OZ zakotvovalo, že změna v osobě dlužníka nebo věřitele neměla vliv na běh promlčecí doby. To znamená, že promlčecí doba v případě změny subjektů běžela dál, jako by k žádné změně nedošlo. Právní nástupce subjektu totiž přebíral práva či povinnosti ve stavu, ve kterém se nacházely v době změny subjektů. Ustanovení § 111 však nebylo možné použít u zániku práva nebo povinnosti. To znamená v případě úmrtí dlužníka, jednalo-li se o povinnost k plnění, která měla být provedena osobně dlužníkem. Dalším případem bylo úmrtí věřitele, jednalo-li se o plnění omezené pouze na jeho osobu. (Jehlička, 2001, s. 404; Knapp 1995, s. 183)

2.2.4 Stavení promlčecí doby

V průběhu promlčecí doby může dojít ke stavení promlčení. Ke stavení promlčení dochází, pokud v průběhu promlčecí doby nastane taková právní skutečnost, která má za následek zastavení běhu promlčecí doby. Poté, co tato skutečnost skončí, běží promlčecí doba dále. Pravděpodobně nejvýznamnější případ stavení promlčecí doby byl upraven v § 112 OZ. Uplatnil-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračoval, promlčecí doba od tohoto

uplatnění po dobu řízení neběžela. (§ 112 OZ) Stavení promlčecí doby v tomto případě nastalo pouze ve vztahu k osobě, vůči níž bylo řízení vedeno. K uplatnění práva podle § 112 mohlo dojít také vzájemným návrhem včetně projevu žalovaného, kterým vůči žalobci uplatnil pohledávku k započtení. Bylo-li po skončení řízení před soudem či jiným orgánem věřiteli přiznáno právo, které v řízení uplatnil, došlo k přetržení původní promlčecí doby a začala běžet nová desetiletá promlčecí doba. Pokud věřiteli uplatněné právo nebylo pravomocně přiznáno, nebylo již možné uvažovat o promlčení tohoto práva, protože novému projednání téže věci mezi danými účastníky bránila překážka věci pravomocně rozsouzené.

Podle § 112 bylo předpokladem pro stavení promlčecí doby řádné pokračování oprávněného subjektu v zahájeném řízení. Řádným pokračováním bylo myšleno takové chování účastníka, který svými procesními úkony nebránil náležitému průběhu řízení a toto řízení tedy mohlo skončit rozhodnutím ve věci. V případě, že oprávněný subjekt v zahájeném řízení řádně nepokračoval, promlčecí doba skončila bez ohledu na to, že právo již bylo uplatněno.

Do stavení promlčení lze zahrnout také nemožnost započetí promlčecí doby. Podle § 113 docházelo u osob, které musí mít zákonného zástupce k odsunutí počátku promlčecí doby, dokud jim nebyl určen zákonný zástupce. Promlčecí doba tedy nepočala běžet, přestože podmínky počátku promlčecí doby byly splněny. (Knapp, 1995; Švestka, 2001)

Již započaté promlčení probíhalo dále, avšak neskončilo, dokud neuplynul rok po tom, kdy těmto osobám byl ustanoven zákonný zástupce nebo kdy překážka jinak pominula. (§ 113 OZ) V tomto případě běžela započatá promlčecí doba dále, a to i tehdy, když fyzická osoba v jejím průběhu ztratila způsobilost k právním úkonům³, případně pokud její způsobilost k právním úkonům byla omezena. Aby nedošlo k újmě této fyzické osoby, byla promlčecí doba prodloužena o jeden rok. A to proto, aby zákonný zástupce nebo sama fyzická osoba, které byla navrácena způsobilost k právním úkonům, měli dostatek času na uplatnění svého práva. Tato roční doba se počítala ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o ustanovení zákonného zástupce nebo ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí, kterým se rušilo zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům.

³ v terminologii dnešní právní úpravy NOZ je způsobilost k právním úkonům nově označována jako svéprávnost

Pokud se jednalo o právo mezi zákonnými zástupci na jedné straně a nezletilými dětmi na druhé straně, promlčení ani nepočínalo ani neběželo, nejednalo-li se o úroky a opěťující se plnění. To platilo i o právech mezi manželi. (§ 114 OZ) Důvodem odsunutí počátku či stavení běhu promlčecí doby byla existence příbuzenského vztahu mezi zástupcem a zastoupeným. Vzhledem k existenci tohoto vztahu byla potřeba ochrana zastoupených osob, které v případě střetu zájmů nemohly samy uplatnit svá práva. Ustanovení § 114 se nevztahovalo na úroky a opěťující se plnění, takže se tato práva promlčovala do doby jejich splatnosti. (Jehlička, 2001, s. 405 - 410)

2.2.5 Přerušení promlčecí doby

Zákon v souvislosti s promlčením upravoval dále tzv. přerušení promlčení. O přerušení promlčení se jedná v případě, že se nepřihlíží k uplynulé části promlčecí doby a počíná běžet nová desetiletá promlčecí doba. K přerušení promlčení docházelo, bylo-li právo přiznáno pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného příslušného orgánu nebo v případě, že bylo dlužníkem písemně uznáno co do důvodu a výše. (Knapp, 1995, s. 184)

2.3 Právní úprava promlčení v obchodním zákoníku

Kromě OZ bylo promlčení před 1. 1. 2014 upraveno také v obchodním zákoníku a i této úpravy se bude užívat pro promlčecí lhůty započaté před nabytím účinnosti NOZ. Vzhledem k této skutečnosti je třeba se zabývat i právní úpravou promlčení v ObchZ. V obchodním zákoníku bylo promlčení upraveno v části třetí, díle XI, § 387 – 408. Právní úprava promlčení v ObchZ byla nezávislá na právní úpravě obsažené v OZ, což znamená, že v obchodních závazkových vztazích se nepoužívala právní úprava obsažená v OZ.

Obchodní zákoník rozlišoval několik typů obchodních závazkových vztahů. A to obchody relativní, absolutní, kombinované a fakultativní. Právní úprava těchto obchodů byla obsažena v ustanovení § 261 a 262 ObchZ.

Relativní obchody se řídily ObchZ v závislosti na postavení účastníků v době vzniku závazku. Jednalo se o závazkové vztahy uzavřené:

- mezi podnikateli navzájem, bylo-li při jejich vzniku zřejmé, že se týkají jejich podnikatelské činnosti,
- mezi podnikateli a státem, popř. nepodnikatelskými státními organizacemi, jestliže sloužily k uspokojování veřejných potřeb.

Absolutní obchody se řídily obchodním zákoníkem bez ohledu na postavení účastníků. Jednalo se např. o zástavní právo k obchodnímu podílu, smlouvu o prodeji a nájmu podniku nebo smlouvu o tichém společenství. Absolutní obchody byly vyjmenovány v ustanovení § 261 odst. 3.

U kombinovaných obchodů se jednalo o takové závazkové vztahy, které se řídily úpravou smluvního typu v OZ, protože ObchZ tento smluvní typ neupravoval. Jednalo-li se o závazkový vztah, který by se dle povahy účastníků řídil ObchZ, pak se tento vztah řídil obecnými ustanoveními o závazkových vztazích v ObchZ. Mezi kombinované obchody patřila např. smlouva o převodu nemovitostí nebo smlouva o nájmu nebytových prostor.

O fakultativní obchody se jednalo u vztahů, které nebyly absolutními, relativními ani kombinovanými obchody. U fakultativních obchodů si strany písemně sjednaly, že se jejich vztah bude řídit ObchZ. Tato dohoda však nesměla zhoršit postavení účastníka smlouvy, který nebyl podnikatelem. (Janků, 2010, s. 445 - 446; § 261 a 262 ObchZ)

2.3.1 Předmět promlčení

Obdobně jako v OZ i ObchZ stanovoval, že účinky promlčení nastávají uplynutím promlčecí doby stanovené zákonem. Touto dobou nebyla myšlena jen promlčecí doba stanovená zákonem, ale též promlčecí doba prodloužená, a to přímo ze zákona nebo za podmínek stanovených zákonem na základě právního úkonu dlužníka. (Štenglová, 2003, s. 1062)

Podle ObchZ byla předmětem promlčení všechna práva ze závazkových vztahů, jedinou výjimku tvořilo právo vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou. Práva podléhající promlčení podle ObchZ měla dvojí povahu. Jednalo se o právo na plnění nebo o právo uskutečnit právní úkon. V případě práva na plnění se promlčení týkalo plnění peněžitého i nepeněžitého. Práva z jiných vztahů, a to závazkových nebo nezávazkových se promlčovala podle OZ. Podle § 387 ObchZ se nepromlčovala také práva, která nespádala pod vymezení tohoto paragrafu, a to:

- právo vlastnické;
- práva obdobná právu vlastnickému, zejména právo k obchodní firmě a právo k obchodnímu tajemství;
- zástavní právo, které se nepromlčelo dříve než zajištěná pohledávka
- právo věřitele vůči ručiteli, které se nepromlčelo před jeho právem proti hlavnímu dlužníkovi. (Bejček, 2003, s. 225 – 226; Štenglová, 2003, s. 1062 - 1064)

2.3.2 Účinky promlčení

Právo na plnění povinnosti promlčením nezanikalo, ale bylo oslabeno. Toto oslabení se projevovalo tak, že soud nepřiznal nebo neuznal promlčené právo v případě, že povinná osoba vznesla oprávněně námitku promlčení. Jestliže nebyla vznesena námitka promlčení, bylo promlčené právo soudem uznáno nebo přiznáno. Námitku promlčení bylo možné vznést až po uplynutí promlčecí doby, a to kdykoliv během soudního sporu až do nabytí právní moci rozhodnutí. Právo vznést námitku nepodléhalo promlčení. Nejednalo se totiž o právo ze závazkového obchodního vztahu ani o právo majetkové. Námitky promlčení nebylo možné se platně vzdát.

V § 388 odst. 2 byly stanoveny dvě výjimky ze zákonem stanovených účinků promlčení pro právo na plnění. Tyto výjimky se týkaly práva uplatněného při obraně nebo započtení.

V případě splnění promlčeného plnění nebyl dlužník oprávněn požadovat vrácení toho, co plnil, i když nevěděl, že promlčecí doba již uplynula. (§ 389 ObchZ)

Promlčením práva totiž nezanikla povinnost, která tomuto právu odpovídala. Splnění této povinnosti tedy nebylo považováno za plnění bez právního důvodu.

Ustanovení § 390 ObchZ upravovalo účinky promlčení práva uskutečnit právní úkon. Toto ustanovení se vztahovalo na práva, která mohla být vykonána jednostranným právním úkonem, projevem vůle oprávněné osoby a nebylo nutné se uspokojení takového práva domáhat u soudu. Muselo se jednat o výkon práva, které vyplývalo ze zákona nebo ze smlouvy. K právům, na která se vztahovalo toto ustanovení, patřilo:

- právo odstoupit od smlouvy,
- právo započítat pohledávku a
- právo dovolat se neplatnosti právního úkonu v případě, že se jednalo o neplatnost relativní.

Účinky promlčení práva uskutečnit právní úkon nastaly v případě, že strana povinná strpět takový právní úkon namítla promlčení straně, které byla oprávněná tento právní úkon provést. Potom právní účinky promlčeného právního úkonu nenastaly vůči osobě, která promlčení namítla. Právní úkon byl v takovém případě neúčinným od samého počátku. Námitku promlčení bylo možné vznést až po uplynutí promlčecí doby. (Štenglová, 2003, s. 1065 - 1066)

2.3.3 Počátek běhu promlčecí doby

Princip stanovení počátku promlčecí doby byl obecný a platil podpůrně v případě, že ObchZ nestanovil něco jiného. Rozlišovala se práva vymahatelná u soudu a práva uskutečnit právní úkon. V případě práv vymahatelných u soudu počínala promlčecí doba běžet ode dne, kdy toto právo mohlo být u soudu poprvé uplatněno. V tomto případě bylo hledisko objektivní – nerozhodovalo, zda oprávněnému v podání žaloby bránily nějaké překážky.

U práva na plnění závazku, počínala promlčecí doba běžet:

- dnem, kdy mělo být plněno, pokud mělo být plněno v určitý den nebo kdy mělo být plnění započato,
- dnem, kdy mělo být poskytnuto dílčí plnění, pokud mělo být plněno po částech,
- dnem, kdy mělo být poskytnuto dílční plnění, a to ohledně celého plnění, jestliže se pro nesplnění dílčího závazku stával splatným celý závazek,
- dnem, kdy byla porušena určitá povinnost zavázané strany.

Pokud nebyla doba plnění stanovena ve smlouvě nebo způsobem ve smlouvě dohodnutým, byl věřitel oprávněn požadovat plnění závazku ihned po uzavření smlouvy a dlužník byl povinen závazek splnit bez zbytečného odkladu od doby, kdy byl věřitelem o plnění požádán. V tomto případě začla promlčecí doba běžet od konce lhůty „bez zbytečného odkladu“. (Bejček, 2003, s. 227; Štenglová, 2003, s. 1067 - 1068)

Pro počátek běhu promlčecí doby u práv z porušení povinnosti byl podle obecného principu zásadní den, kdy byla povinnost porušena. Z tohoto principu ale existovaly následující výjimky:

- u odpovědnosti za vady se práva z vad věcí promlčovala ode dne předání věci oprávněnému nebo ode dne, kdy byla porušena povinnost věc převzít,
- u práv ze záruky za jakost začala promlčecí doba běžet ode dne včasného oznámení vady během záruční doby,
- u práv z právních vad běžela promlčecí lhůta ode dne, kdy třetí osoba uplatnila své právo zatěžující zboží nebo dílo, popřípadě podnik. (Bejček, 2003, s. 228)

Další výjimkou bylo právo na náhradu škody. Zde začala promlčecí doba běžet ode dne, kdy se poškozený dozvěděl nebo mohl dozvědět o tom, kdo je povinen k náhradě škody. (§ 398 ObchZ) V případě celkového zničení nebo ztráty zásilky běžela promlčecí doba ode dne, kdy měla být zásilka doručena příjemci, u ostatních práv ode dne, kdy byla zásilka doručena. (§ 399 ObchZ)

U práv, která vznikla odstoupením od mlouvy, běžela promlčecí doba ode dne, kdy oprávněný od smlouvy odstoupil. (§ 394 odst. 1 ObchZ) Mezi tato práva patřilo právo žádat vrácení plnění, ke kterému došlo před odstoupením od smlouvy a právo na náhradu nákladů, které s tím byly spojené.

V případě práva na vrácení plnění uskutečněného podle neplatné smlouvy začla promlčecí doba běžet ode dne, kdy k plnění došlo. (§ 394 odst.2 Obchz) V tomto případě byl rozhodující den, kdy k plnění došlo, bez ohledu na to, zda ten, kdo je poskytl, o neplatnosti smlouvy věděl či nikoliv.

U práva na náhradu škody, způsobené neplatností právního úkonu, začla promlčecí doba běžet ode dne, kdy se právní úkon stal neplatným. (§ 394 odst. 3 ObchZ) Ten, kdo neplatnost právního úkonu způsobil, musel v tomto případě nahradit škodu osobě, které byl právní úkon určen. (Štenglová, 2003, s. 1071)

U práva požadovat vydání uložené nebo skladované věci a vydání předmětů podle smlouvy o uložení cenných papírů a jiných hodnot začla promlčecí doba běžet ode dne

zániku smlouvy o uložení věci, smlouvy o skladování nebo smlouvy o uložení cenných papírů nebo jiných hodnot. (§ 395 ObchZ)

U práva na peněžní prostředky uložené na běžném nebo vkladovém účtu běžela promlčecí doba ode dne zániku smlouvy o vedení těchto účtů. (§ 396 ObchZ)

Jednalo-li se o promlčení práva uskutečnit právní úkon (např. právo odstoupit od smlouvy), začla promlčecí doba běžet ode dne, kdy mohl být právní úkon učiněn. (Bejček, 2003, s. 229)

2.3.4 Délka promlčecí doby

Obchodní zákoník rozlišoval promlčecí dobu obecnou a promlčecí dobu zvláštní. Obecná promlčecí doba měla podpurný charakter a platila v případě, že nebyla stanovena promlčecí doba zvláštní. Zvláštní promlčecí doba mohla být stanovena obchodním zákoníkem, ale i jiným zákonem. Délka obecné promlčecí doby byla čtyři roky. Zvláštní promlčecí doba mohla být kratší nebo delší než obecná promlčecí doba. (Plíva, 2009, s. 130)

Kratší promlčecí doba, a to jeden rok, byla stanovena pro práva vůči zasílateli a vůči dopravci vzniklá ze škody na dopravovaných věcech a z opožděného doručení zásilky. Dále se jednoletá promlčecí doba vztahovala na právo na určení obsahu budoucí smlouvy a pro nárok na náhradu škody způsobené nesplněním závazku uzavřít budoucí smlouvu. Jednoletá promlčecí doba se vztahovala také na lhůtu pro právo akcionáře na vydání nových listinných akcií při zvyšování základního kapitálu. (Bejček, 2003, s. 230; Plíva, 2009, s. 130; Štenglová, 2003, s. 1073)

Delší promlčecí doba, a to desetiletá, byla stanovena pro právo na náhradu škody, a to v případě, že by obecná promlčecí doba počítaná ode dne, kdy se poškozený o škodě dozvěděl nebo mohl dozvědět, skončila později než do uplynutí deseti let ode dne, kdy k porušení povinnosti došlo. Pětiletá promlčecí doba platila pro právo na náhradu škody při změně právní formy. (Plíva, 2009, s. 130; Štenglová, 2003, s. 1073)

2.3.5 Prodloužení promlčecí doby

Zvláštní i obecnou promlčecí dobu bylo možné prodloužit. Promlčecí dobu mohla prodloužit strana, vůči které se právo promlčovalo a která byla oprávněna vznést námitku promlčení, tedy dlužník. Toto prohlášení muselo být učiněno písemně a bylo možné ho učinit jak během promlčecí doby, tak i před počátkem jejího běhu. Dle ObchZ bylo možné promlčecí dobu prodloužit opakovaně, ale celková promlčecí doba

nesměla být delší než deset let od doby, kdo začala běžet poprvé. Platné prohlášení bylo pro dlužníka závazné. Nemohl tedy před uplynutím prodloužené promlčecí doby oprávněně vznést námitku promlčení, a to ani v případě, že již uplynula promlčecí doba stanovená zákonem. (Plíva, 2009, s. 131; Štenglová, 2003, s. 1076)

2.3.6 Stavení promlčecí doby

Promlčecí doba běží plynule od svého počátku do konce. Na běh promlčecí doby nemá vliv změna v osobě dlužníka nebo věřitele.

Promlčecí doba přestává běžet v případě stavení promlčení. Podstata stavení promlčení je v tom, že nastane-li určitá skutečnost, promlčecí doba neběží, a to po celou dobu trvání skutečnosti. Poté, co překážka odpadne, promlčecí doba běží dále. Základním důvodem stavení promlčení je to, že věřitel učinil úkon považovaný za zahájení soudního nebo rozhodčího řízení. ObchZ spojoval stavení promlčení nejen se zahájením soudního řízení za účelem uspokojení práva, ale také za účelem jeho určení. Účinky stavení promlčení tedy mohla mít jak žaloba na plnění, tak také žaloba určovací. Žaloba určovací v tomto případě musela být žalobou pozitivní a musela být podána po splatnosti pohledávky, nebo její splatnost nastala během řízení. (Bejček, 2003, s. 231; Štenglová, 2003, s. 1077)

V případě rozhodčího řízení docházelo ke stavení promlčecí doby, jestliže věřitel zahájil na základě platné rozhodčí smlouvy rozhodčí řízení způsobem stanoveným v rozhodčí smlouvě nebo v pravidlech, jimiž se rozhodčí řízení řídí. (§ 403 ObchZ)

Jestliže bylo právo, které podléhalo promlčení, uplatněno v soudním nebo rozhodčím řízení ve formě protinároku, přestala promlčecí doba běžet dnem, kdy bylo zahájeno soudní nebo rozhodčí řízení ohledně práva, proti němuž protinárok směřoval, jestliže se jak nárok, tak i protinárok vztahovaly k téže smlouvě nebo k několika smlouvám uzavřeným na základě jednoho jednání nebo několika souvisejících jednání. (§ 404 ObchZ, ost. 1) Protinárok se tedy v tomto případě považoval za uplatněný v den, kdy byl v soudním nebo rozhodčím řízení podán návrh na jeho projednání. V ostatních případech se protinárok považoval za uplatněný v den, kdy byl v soudním nebo rozhodčím řízení podán návrh na jeho projednání. (Štenglová, 2003, s. 179)

Uplatnění práva v soudním nebo rozhodčím řízení nemělo účinky stavení promlčení, v případě, že v tomto řízení nebylo rozhodnuto ve věci samé. V takovém případě platilo, že promlčecí doba nepřestala běžet. Jestliže promlčecí doba uplynula během řízení nebo od skončení rozhodčího nebo soudního řízení zbývalo do jejího uplynutí méně než rok,

prodlužovala se promlčecí doba tak, že skončila až po uplynutí jednoho roku od skončení daného řízení. (Plíva, 2009, s. 134; Štenglová, 2003, s. 1079)

Pokud bylo k plnění dluhu solidárně zavázáno několik spoludlužníků, pak i tehdy, bylo-li právo uplatněno vůči jednomu z nich, běh promlčecí lhůty se zastavil i proti ostatním spoludlužníkům. Toto však bylo možné pouze v případě, že je věřitel o zahájení řízení vyrozuměl, a to písemně, před uplynutím promlčecí doby. (Bejček, 2003, s. 232, Štenglová, 2003, s. 1080)

V případě, že bylo třetí osobou zahájeno řízení proti věřiteli, který použil plnění získané od dlužníka ke splnění závazku, přestala běžet promlčecí doba ohledně práva věřitele, jestliže dlužníku písemně oznámil před uplynutím promlčecí doby, že bylo proti němu zahájeno uvedené řízení. (§ 406 ObchZ, odst. 2)

2.3.7 Přetržení promlčecí doby

Přetržení promlčecí doby znamená, že běh promlčecí doby předčasně skončí a začne běžet promlčecí doba jiná. Přetržení je spojeno s uznáním závazku dlužníkem. V ObchZ byly stanoveny tři způsoby uznání závazku: písemné uznání, placení úroků z dlužné částky a částečné plnění závazku.

Písemné uznání muselo být určité, což znamenalo, že mělo obsahovat vymezení uznávaného závazku. Uznání muselo být učiněno bez výhrad a bylo možné jej uskutečnit i opakovaně. Placení úroků z dlužné částky bylo uznáním závazku ohledně té částky, ke které dlužník úroky platil. Tato částka ovšem nesměla být v době placení úroků promlčena.

Uznání závazku některým z uvedených způsobů mělo za následek, že od tohoto uznání běžela nová čtyřletá promlčecí doba. Nová promlčecí doba byla vždy čtyřletá a to i v případě, že původní promlčecí doba byla jiná. Uznání všemi uvedenými způsoby znamenalo rovněž způsob zajištění závazku. Byla zde stanovena vyvratitelná právní domněnka, že závazek v uznávaném rozsahu v době uznání trval. Ani v případě nové promlčecí doby na základě uznání závazku, nesměla být celková promlčecí doba delší než deset let ode dne, kdy promlčecí doba začala běžet poprvé. (Plíva, 2009, s. 131 – 132; Štenglová, 2003, s. 1081 - 1082)

2.4 Právní úprava dle nového občanského zákoníku

V NOZ je promlčení upraveno v části třetí, hlavě páté § 609 – § 653.

2.4.1 Předmět promlčení

V ustanovení § 611 NOZ je stanoveno, že se „*promlčují všechna majetková práva s výjimkou případů stanovených zákonem. Jiná práva se promlčují, pokud to zákon stanoví.*“

To znamená, že se promlčují všechna majetková práva, pokud zákon nestanoví jinak. Majetkovým právem je v tomto případě myšleno právo nakládat s hodnotou ocenitelnou penězi. V ustanovení § 612 - § 614 jsou vyjmenována nepromlčitelná práva. Mezi nepromlčitelná práva patří práva na ochranu osob, právo na výživné, právo vlastnické a další zákonem stanovená práva s vlastnickým právem související. Nepromlčitelnými právy jsou i právo na zúžení společného jmění manželů, právo věřitele na určení doby splnění nebo právo spoluvlastníka žádat o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví. (Dvořák, 2013, s. 408; Švestka, 2014, s. 1535)

V případě, že je splnění dluhu zajištěno zástavním právem, zástavní právo se nepromlčí dříve než jím zajištěná pohledávka. Ustanovení § 615 také stanoví, že promlčení pohledávky nebrání věřiteli v uspokojení ze zástavy. (§ 615 NOZ)

2.4.2 Počátek promlčecí lhůty

„*Jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé.*“ (§ 619 NOZ odst. 1)

V ustanovení § 619 odst. 2 je řečeno, že právo lze poprvé uplatnit v okamžiku, kdy se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty. To znamená stanovení počátku běhu promlčecí lhůty na dobu, kdy se oprávněná osoba o těchto okolnostech dozvědět měla a mohla. (Švestka, 2014, s. 1555)

V ustanovení § 620 - § 628 jsou stanoveny výjimky z obecného pravidla běhu promlčecí lhůty. V případě práva na náhradu škody počíná běžet tříletá subjektivní promlčecí lhůta ode dne, kdy poškozený získal informace o výši škody a o tom, kdo za škodu odpovídá. V tomto případě je rozhodné, že poškozený o škodě ví, neuplatní se tedy předpoklad, že promlčecí lhůta počíná běžet dnem, kdy se poškozený o svém právu měl a mohl dozvědět. Pokud nárok na náhradu škody tvoří nedělitelný celek, počíná promlčecí lhůta běžet v okamžiku, kdy se poškozený subjekt dozví o celé škodě.

V případě nároku na náhradu škody způsobené na zdraví se použije pouze tříletá subjektivní promlčecí lhůta. (Švestka, 2014, s. 1557; 1560 - 1563)

V případě práva na vydání bezdůvodného obohacení je zákonem stanovena objektivní i subjektivní promlčecí lhůta. Objektivní i subjektivní lhůty počínají, běží a končí nezávisle na sobě. Pro stanovení počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty je rozhodný okamžik, kdy se poškozený dozví o tom, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo toto získal. Je tedy třeba vycházet z prokázané vědomosti poškozeného o tom, že došlo k bezdůvodnému obohacení. (Švestka, 2014, s. 1568 - 1569)

V případě újmy na zdraví nezletilého, který není plně svéprávný, promlčecí lhůta vůbec neběží. Tříletá subjektivní promlčecí lhůta začne běžet od doby, kde se nezletilý stane plně svéprávným. V případě, že se osoba stane zletilou, ale nenabude svéprávnosti, začne promlčecí lhůta běžet až v den, kdy této osobě bude ustanoven opatrovník. (Dvořák, 2013, s. 411; Švestka, 2014, s. 1572 - 1573)

„Při dílčích plněních dluhu počne promlčecí lhůta běžet u každého dílčího plnění ode dne jeho dospělosti.“ (§ 623 NOZ) Toto ustanovení bere v úvahu, že účastníci si mohou sjednat i jiné typy majetkového plnění než peněžité dluhy. Proto se zde hovoří o dospělosti jednotlivých plnění, nikoliv o splátkách a jejich splatnosti. Pro každou splátku běží samostatná tříletá promlčecí lhůta. (Švestka, 2014, s. 1574)

V případě promlčení peněz na účtu nebo představujících vklad, začne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy zanikl smluvní závazek. (§ 624 NOZ)

U promlčení práva ze ztráty nebo zničení dopravované věci začne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy měla být příjemci doručena zásilka. Pokud je příjemce v prodlení s převzetím poškozené zásilky, počne promlčecí lhůta běžet v okamžiku převzetí věci. (§ 625 NOZ; Švestka, 2014, s. 1577)

„U práva na pojistné plnění počne promlčecí lhůta běžet jeden rok od pojistné události.“ (§ 626 NOZ) Toto ustanovení se týká jak zákonného, tak smluvního pojištění. Počátek běhu promlčecí lhůty je odložen o jeden rok díky skutečnosti, že pojišťovna po vzniku pojistné události provádí šetření. Pokud toto šetření není ukončeno do jednoho roku od pojistné události, počne promlčecí doba běžet ukončením šetření. Dle ustanovení § 626 dochází k posunu běhu obecné promlčecí lhůty, nemusí však dojít k posunu objektivní promlčecí lhůty. Objektivní promlčecí lhůta běží od splatnosti pojistného plnění, to znamená od šestnáctého dne od ukončení šetření. (Švestka, 2014, s. 1579 - 1580)

U pohledávky vyúčtované koncem určitého období začne promlčecí lhůta běžet ode dne, který následuje po konci období, kdy mělo být vyúčtování předloženo. (§ 627 NOZ)

V případě práva, které musí být uplatněné u příslušné osoby, začne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy u ní bylo právo uplatněno. (§ 628 NOZ)

2.4.3 Délka promlčecí lhůty

Promlčecí lhůty dle NOZ dělíme na lhůtu objektivní a subjektivní. Tyto lhůty jsou na sobě nezávislé. Promlčecí lhůta subjektivní je tříletá, objektivní lhůta desetiletá. Pokud jedna z nich marně uplyne, majetkové právo se promlčí. (Švestka, 2014, s. 1585; § 629 NOZ)

V případě délky subjektivní promlčecí lhůty má ustanovení zákona dispozitivní povahu – je tedy možné, aby si strany sjednaly kratší nebo delší promlčecí lhůtu. Ustanovení § 630 však stanoví, že tato lhůta nesmí být kratší než jeden rok a delší než patnáct let. Pokud je však tato lhůta sjednána v neprospěch slabší strany, k ujednání se nepřihlíží – jedná se o jednání zdánlivé. To samé platí v případě, že je sjednána kratší promlčecí lhůta v případě práva na plnění vyplývající z újmy na svobodě, životě nebo zdraví a v případě práva vzniklého z úmyslného porušení povinnosti. (Dvořák, 2013, s. 409; § 630 NOZ)

V některých případech existuje zvláštní úprava délky promlčecí lhůty, jedná se o ustanovení § 631 - § 644. Jednoletá promlčecí lhůta je stanovena u práva na určení obsahu smlouvy a tříletá promlčecí lhůta u práva k věcnému břemenu. Delší promlčecí lhůta, desetiletá, je stanovena v těchto případech:

- u práva zapsaného do veřejného seznamu,
- u nepřetržitě nebo opakovaně vykonávaného práva zapsaného do veřejného seznamu,
- u práva na pojistné plnění z životního pojištění,
- u dluhu uznaného dlužníkem,
- u práva přiznaného rozhodnutím orgánu veřejné moci.

V případě přechodu povinnosti na dědice, obnovení právnické osoby a práva zástavního dlužníka neskončí již započatá promlčecí lhůta dříve než šest měsíců od okamžiku dané právní skutečnosti. (§ 631 - § 644 NOZ)

U práva na náhradu škody nebo jiné újmy a práva na vydání bezdůvodného obohacení jsou stanoveny dvě objektivní promlčecí lhůty. Desetiletá objektivní promlčecí lhůta běží v obou případech ode dne, kdy vznikla škoda či jiná újma nebo

kdy došlo k bezdůvodnému obohacení. Patnáctiletá objektivní promlčecí lhůta se použije v případě, kdy byla škoda či jiná újma způsobena úmyslně nebo kdy došlo k úmyslnému bezdůvodnému obohacení. Pokud jde o právo vzniklé z újmy na svobodě, životě nebo zdraví, použije se jen tříletá subjektivní promlčecí lhůta, objektivní promlčecí lhůta není v tomto případě stanovena. (Dvořák, 2013, s. 410; Švestka, 2014, s. 1598; § 636 - § 639)

2.4.4 Běh promlčecí lhůty

Promlčecí lhůta běží od svého počátku až do doby, kdy uplyne zákonem stanovená nebo účastníky sjednaná lhůta. Může ovšem dojít k tomu, že během lhůty nastane určitá právní skutečnost, která má za následek stavení nebo přerušování lhůty. (Dvořák, 2013, s. 411)

2.4.5 Stavení promlčecí lhůty

Stavení promlčecí lhůty je upraveno v ustanoveních § 645 - § 653. V případě nesvéprávného člověka počne promlčecí lhůta běžet dnem, kdy je mu ustanoven zákonný zástupce nebo opatrovník. Pokud již promlčecí lhůta začala běžet, běží dále, ale neskončí dříve, než jeden rok po odpadnutí překážky. (Švestka, 2014, s. 1614; § 645 NOZ)

Mezi manžely promlčecí lhůty neběží ani běžet nepočnou, dokud manželství trvá. Toto platí také pro práva mezi osobami žijícími ve společné domácnosti, mezi zastoupeným a zákonným zástupcem, opatrovancem a opatrovníkem a mezi poručencem a porčníkem. Ustanovení § 646 tedy staví nebo odsouvá běh promlčecí lhůty v době, kdy trvají určité právní poměry mezi dvěma fyzickými osobami. V případě promlčitelných práv, kvůli kterým vznikla mezi výše jmenovanými osobami kolize, uplyne promlčecí lhůta jeden rok po odpadnutí překážky. (Švestka, 2014, s. 1615; § 646 NOZ)

Při uzavření dohody o mimosoudním jednání promlčecí lhůta po dobu tohoto jednání neběží. (§ 647 NOZ)

„Uplatní-li věřitel v promlčecí lhůtě právo u orgánu veřejné moci a pokračuje-li řádně v zahájeném řízení, promlčecí lhůta neběží.“ (§ 648 NOZ) V případě, že věřitel uplatní pouze část pohledávky, staví se běh promlčecí lhůty pouze u této části. Pokud je právo v řízení pravomocně přiznáno, začne od právní moci rozhodnutí běžet nová desetiletá promlčecí lhůta. (Švestka, 2014, s. 1621)

Ustanovení § 649 upravuje stavení promlčecí lhůty v případě uplatněného vzájemného práva u orgánu veřejné moci. Promlčecí lhůta přestává běžet v okamžiku, kdy bylo zahájeno řízení ohledně práva, proti němuž vzájemné právo směřuje. (§ 649 NOZ)

Ke stavení promlčecí doby dochází také v případě, kdy věřitel hrozbou brání právo uplatnit. Promlčecí lhůta také neběží po dobu, kdy trvá vyšší moc, která bránila věřiteli uplatnit své právo v posledních šesti měsících promlčecí doby. (§ 650 a 651 NOZ)

Pokud běh promlčecí lhůty pokračuje i po odpadnutí některé z překážek uvedených výše, promlčecí lhůta neskončí dříve než za šest měsíců od okamžiku, kdy začala znovu běžet. Toto ustanovení poskytuje věřiteli dostatečný čas na účinné uplatnění svého práva. (§ 652 NOZ, Důvodová zpráva k NOZ)

2.4.6 Přerušování promlčecí lhůty

Dle NOZ dochází k přerušování promlčecí lhůty, když dlužník uzná svůj dluh. Nová promlčecí lhůta v tomto případě počne běžet ode dne, kdy k uznání dluhu došlo. Tato nová promlčecí lhůta trvá deset let. Pokud dlužník v uznání závazku uvedl dobu, do které splní, promlčí se právo za deset let od posledního dne určené doby. (Švestka, 2014, s. 1633)

3) Metodika

Cílem práce je podat ucelený obraz problematiky promlčení, především o počátku běhu jednotlivých promlčecích lhůt, délce promlčení, stavení a přerušení promlčení.

V analytické části bakalářské práce jsem se věnovala právní úpravě promlčení, a to především délce promlčení, počátku běhu jednotlivých promlčecích dob, stavení a přerušení promlčení. Informace jsem čerpala především z odborných publikací různých autorů. Vzhledem k dualistické úpravě institutu promlčení, která byla účinná do 31. 12. 2013, jsem tyto informace doplnila také poznatky ze zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a ze zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Vzhledem ke skutečnosti, že 1. 1. 2014 nabyl účinnosti nový občanský zákoník, bylo třeba zahrnout do analytické části i tuto právní úpravu. Poznatky jsem opět čerpala z odborných publikací a zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

V komparační části bakalářské práce se zabývám porovnáním minulé a současné právní úpravy. K tomuto jsem použila metodu komparace. Tato metoda spočívá v porovnání rozdílných poznatků a slouží k nalezení podobností a rozdílů. Komparační část bakalářské práce jsem zpracovala podle poznatků, které jsem získala nastudováním právních předpisů. Tyto poznatky jsem doplnila informacemi z odborných článků. Věnovala jsem se popsání změn, které nastaly především v oblasti předmětu promlčení, počátku běhu promlčecí lhůty a délce promlčecí lhůty.

V praktické části se zaměřuji na problematiku promlčení v konkrétní obchodní společnosti. Ke stručné charakteristice společnosti jsem využila poznatky získané při rozhovoru s jednatelem společnosti. Předmětem rozhovoru byla především oblast promlčení pohledávek a řízení pohledávek v této společnosti. Na základě získaných informací jsem zhodnotila situaci společnosti v této oblasti. Společnost neměla žádnou vnitropodnikovou směrnici, upravující promlčení pohledávek. Tuto směrnici jsem vytvořila v závěru praktické části.

4) Komparace

Až do 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti NOZ, byl institut promlčení upraven jak v OZ, tak v ObchZ. Cílem NOZ tedy nebylo právní úpravu promlčení nějak zásadně změnit, ale především sjednotit. Přesto ale došlo k několika úpravám, kterým se v této části práce budu věnovat. Nejdříve bych však pro větší přehlednost a srozumitelnost chtěla poukázat na rozdíly v právní úpravě dle OZ a ObchZ, přičemž následně se zabývám srovnáním právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 a právní úpravy účinné od 1. 1. 2014.

4. 1 Rozdíly v právní úpravě promlčení podle občanského a obchodního zákoníku

Prvním rozdílem byl předmět promlčení. V OZ byla předmětem promlčení všechna majetková práva kromě práva vlastnického, zatímco v ObchZ byla předmětem všechna práva ze závazkových vztahů s výjimkou práva vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou.

Podstatným rozdílem byla také délka obecné promlčecí doby. Tato byla v OZ tři roky ode dne, kdy mohlo být právo vykonáno poprvé, zatímco v ObchZ byla obecná promlčecí doba čtyřletá. Z této odlišné právní úpravy vyplývá, že zákon kladl mnohem menší nároky na subjekty obchodněprávních vztahů než na subjekty vztahů občanskoprávních.

Dalším rozdílem obou právních předpisů byl počátek běhu promlčecí doby u práva na náhradu škody. V tomto případě byla mnohem přísnější právní úprava dle ObchZ, protože zde začla promlčecí doba běžet ode dne, kdy se poškozený dozvěděl nebo mohl dozvědět o tom, kdo je povinen k náhradě škody. Naproti tomu OZ stanovil počátek běhu promlčecí doby na den, kdy se poškozený o škodě dozvěděl. To znamená, že v případě úpravy dle ObchZ začla promlčecí doba běžet i v případě, že poškozený o způsobené škodě nevěděl.

V OZ i ObchZ byly stanoveny podmínky stavení a přerušení promlčecí doby. Podstatným rozdílem mezi jednotlivými právními úpravami byla v tomto případě nemožnost započítí promlčecí doby nebo nemožnost po určitou dobu ukončit běh promlčecí doby. Tato úprava byla obsažena pouze v OZ.

Existovala ale i některá ustanovení týkající se pouze ObchZ. Patřila sem možnost strany, vůči které se právo promlčovalo (dlužníka), prodloužit promlčecí dobu. Dalším z těchto ustanovení byla limitace promlčecí doby, která nesměla být delší než deset let ode dne, kdy promlčecí doba začla běžet poprvé.

4. 2 Promlčecí doba a promlčecí lhůta

V právní úpravě dle OZ i ObchZ se v souvislosti s plynutím času používal výraz promlčecí doba, v NOZ se však setkáváme s výrazem promlčecí lhůta. To je dáno tím, že NOZ důsledně rozlišuje mezi významem pojmů lhůta a doba. Vysvětlení pojmů lhůta a doba najdeme v Důvodové zprávě k NOZ, která říká: *„Lhůtou je čas vymezený určité osobě, aby si projevem vůle zachovala vlastní právo. V ostatních případech jde o dobu.“*

4.3 Zánik povinnosti plnit

NOZ stanoví, že uplynutím promlčecí lhůty dojde k zániku povinnosti dlužníka plnit, zatímco v minulé právní úpravě nebyl výslovně stanoven zánik povinnosti plnit (viz. ustanovení § 100 odst. 1 OZ a § 388 odst. 1 ObchZ). Dlužníková povinnost plnit tedy zaniká, ale stále má oprávnění plnit. Nová právní úprava tedy v ustanovení § 609 stanovuje dvě pravidla, která jsou uvedena v Důvodové zprávě. První pravidlo říká, že *„pokud právo nebylo vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se a dlužník není povinnen plnit.“* Ve druhém pravidle je řečeno, že *„pokud dlužník plnil po uplynutí promlčecí lhůty, nemůže požadovat, aby mu plnění bylo vráceno.“* To znamená, že pokud dlužník po promlčení práva o své vlastní vůli plní, nejedná se o bezdůvodné obohacení.

4.4 Předmět promlčení

Jak již bylo řečeno výše, dle ustanovení § 100 odst. 2 OZ, se promlčovala všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického a podle ObchZ byla předmětem promlčení všechna práva ze závazkových vztahů, s výjimkou práva vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou.

Dle NOZ jsou předmětem promlčení všechna majetková práva s výjimkou případů stanovených zákonem. Tyto výjimky jsou vyjmenovány v ustanoveních § 612 - § 614, patří sem například právo vlastnické, právo na zřízení nezbytné cesty, právo na vykoupení reálného břemene a právo spoluvlastníka domáhat se rozdělení společné věci. NOZ tedy v otázce předmětu promlčení přebral právní úpravu z OZ, konkrétně ustanovení § 100 odst. 2. Jiná práva se promlčují pouze, pokud tak stanoví zákon. NOZ dále za nepromlčitelná práva považuje práva osobní. Samotná práva osobní se nepromlčují, ale budou promlčována práva na odčinění újmy způsobené na těchto právech.

K podstatné změně došlo v oblasti vlastnického práva oprávněného dědice na vydání dědictví. NOZ toto vůbec neupravuje, protože nepřejal často kritizované ustanovení

§ 105 OZ, které stanovilo tříletou promlčcí dobu práva oprávněného dědice na vydání dědictví. Jak uvádí ve svém článku Nemravová (2013), OZ vycházel z koncepce, že „*dědic nabývá dědictví smrtí zůstavitele, stává se tudíž vlastníkem a přesto se jeho nepromlčitelné vlastnické právo promlčuje ve třech letech, dokonce i vůči nepravému dědici, který získal dědictví mala fide.*“

V § 615 NOZ došlo k nápravě nejasné úpravy promlčení zástavního práva v ustanovení § 100 odst. 2 OZ. V OZ bylo totiž stanoveno, že zástavní právo se nepromlčelo dříve než zajištěná pohledávka. Nebylo tedy jisté, zda se zástavní věřitel může uspokojit ze zástavy po promlčení pohledávky. Toto ustanovení bylo přejato do NOZ a současně bylo rozšířeno v tom smyslu, že promlčení pohledávky nebrání zástavnímu věřiteli v uspokojení ze zástavy. Dále je v tomto ustanovení zakotveno, že zástavní právo se nepromlčí, dokud má zástavní věřitel zástavu u sebe nebo dokud ji pro něj opatruje třetí osoba. Tato ustanovení se použijí také na právo zadržovací.

4.5 Počátek promlčecí lhůty

Z ustanovení § 101 OZ a § 391 OZ byla do nové právní úpravy přejata myšlenka o počátku běhu promlčecí lhůty. Tato tedy počíná běžet v den, kdy mohlo být právo uplatněno poprvé. Ke změně ale došlo v oblasti pohledu na stanovení okamžiku prvního uplatnění práva a tedy počátku běhu promlčecí lhůty. Tento okamžik byl posuzován objektivně, v NOZ se ale na tento okamžik nahlíží subjektivně – o počátku běhu promlčecí lhůty tedy rozhoduje vědomí věřitele o rozhodných skutečnostech.

NOZ zavedl zcela nové ustanovení, které se týká počátku běhu promlčecí lhůty v případě újmy na zdraví nezletilého. V takovéto situaci počne promlčecí doba běžet až v okamžiku, kdy se nezletilý stane plně svéprávným. Pokud svéprávnosti takto nenabude, počne promlčecí lhůta běžet v okamžiku, kdy mu bude jmenován opatrovník.

K drobné změně došlo i v případě počátku běhu promlčecí lhůty práva na náhradu škody, která vznikla na dopravované věci. Podle právní úpravy dle OZ se toto právo promlčovalo po roce, dle NOZ se promlčuje v obecné tříleté promlčecí lhůtě.

4.6 Délka promlčecí lhůty

Až do nabytí účinnosti NOZ byla délka obecné promlčecí doby rozdílná. Tato byla v OZ tři roky, zatímco v ObchZ čtyři roky. Důležitou změnou tedy je, že ve stávající právní úpravě došlo ke sjednocení délky obecné promlčecí lhůty na tři roky. Nová právní úprava mimo jiné přejala z právní úpravy OZ dělení promlčecích lhůt na objektivní a subjektivní. V případě tříleté promlčecí lhůty se jedná o lhůtu subjektivní.

To znamená, že počíná běžet od okamžiku, kdy se subjekt dozvěděl o určitých skutečnostech. Tato subjektivní lhůta je však omezena lhůtou objektivní, která trvá deset let a počíná běžet v okamžiku, kdy právo dospělo.

Novinkou v právní úpravě dle NOZ je možnost účastníků právního vztahu sjednat si kratší nebo delší subjektivní promlčecí lhůtu, než je lhůta stanovená zákonem. V právní úpravě dle OZ bylo totiž možné prodloužit promlčecí lhůtu jen písemným uznáním dluhu (§ 110 odst. 1). Podle ObchZ bylo možné prodloužit promlčecí dobu, pokud tak písemným prohlášením učinila strana, vůči níž se právo promlčovalo. Prodloužit promlčecí dobu tímto způsobem bylo možné i opakovaně, ale celková promlčecí doba nesměla být delší než 10 let od doby, kdy začala běžet poprvé. Možnost sjednat si jinou délku promlčecí lhůty existuje pouze u lhůty subjektivní. NOZ v § 630 stanoví, že tato sjednaná lhůta nesmí být kratší než jeden rok a delší než patnáct let. Tato lhůta však nesmí být sjednána ke škodě slabší strany.

Zde je ovšem nezbytné poukázat na skutečnost, že sjednají-li strany v souladu s výše uvedeným patnáctiletou subjektivní lhůtu, tato vždy fakticky přesáhne objektivní desetiletou lhůtu. Tím ovšem dochází k rozporu s dosavadními principy, na nichž je založen institut promlčení, dle kterého subjektivní promlčecí lhůta může skončit nejpozději uplynutím objektivní promlčecí lhůty. Tím je uvedená zásada zcela popřena. Uvedená otázka zatím nebyla naukou a samozřejmě ani praxí řešena a je otázkou, jak se k řešení této problematiky jak nauka tak praxe postaví. Je však faktem, že takto zakotvený princip zcela boří vzájemné principy a pravidla vztahů mezi objektivními a subjektivními promlčecími lhůtami.

Jak uvádí ve svém článku Čermák (2013), došlo i k několika změnám v oblasti lhůt, které jsou odlišné od lhůt obecných. Práva zapsaná ve veřejném seznamu se promlčují v objektivní desetileté promlčecí lhůtě. Pokud se jedná o práva z věcného břemene, v případě, že *„právo ze strany oprávněného nebude vykonáváno z důvodu nestrpění povinnosti na straně povinného, bude moci oprávněný uplatnit u soudu splnění povinnosti povinným pouze ve tříleté subjektivní promlčecí lhůtě.“*

Ke změně došlo také v oblasti práva na náhradu škody a bezdůvodného obohacení. Subjektivní promlčecí doba je v těchto případech tříletá, doposud byla dvouletá. Objektivní promlčecí lhůta byla původně tříletá, NOZ ji však prodloužil na deset let. Pokud byla škoda způsobena úmyslně nebo se jedná o úmyslné bezdůvodné obohacení, prodlužuje se desetiletá objektivní promlčecí lhůta na patnáct let.

4.7 Běh promlčecí lhůty

Na rozdíl od předchozí právní úpravy NOZ odsouvá počátek promlčecí lhůty nejen mezi manžely, ale nově také u osob žijících ve společné domácnosti, zastoupeného a zákonného zástupce, opatrovance a opatrovníka a poručenec a poručníka.

Nový případ stavení promlčecí lhůty nastává i v případě mimosoudního jednání věřitele a dlužníka o právu nebo okolnosti, která právo zakládá. Nově v NOZ existuje také stavení promlčecí lhůty v případě, že

- dlužník věřiteli brání v uplatnění práva hrozbou
- věřitel byl dlužníkem nebo osobou blízkou lstivě uveden v omyl
- věřiteli brání v uplatnění práva vyšší moc.

5) Praktická část

V praktické části jsem se zaměřila na problematiku promlčení pohledávek v konkrétní společnosti. Vybrala jsem si malý podnik, který má 35 zaměstnanců. Tuto společnost jsem si zvolila, protože menší podniky nemají tolik zakázek, aby musely tuto oblast upravovat pomocí vnitropodnikových předpisů. Naopak u větších podniků je třeba promlčení pohledávek věnovat velkou pozornost a je tedy téměř jisté, že společnost takovýto předpis má. Ve společnosti střední velikosti tedy byla největší pravděpodobnost, že zde sice budou nějaké problémy s promlčením pohledávek, ale nebude zde žádná úprava této oblasti v podobě vnitropodnikové směrnice nebo jiných opatření.

Během návštěvy společnosti jsem udělala rozhovor s jejím jednatelem. Nikde v této části práce se nevyskytuje firma společnosti ani jméno jednatele z toho důvodu, že si přál zůstat v anonymitě. Podle informací získaných při rozhovoru jsem provedla vyhodnocení současné situace podniku v oblasti promlčení pohledávek. Při rozhovoru jsem také zjistila, že společnost nemá žádné mechanismy, které by promlčení pohledávek předcházely. Proto jsem v závěru této části vypracovala vnitropodnikovou směrnici, která tuto problematiku upravuje.

5.1 Charakteristika obchodní společnosti

Obchodní společnost byla založena v roce 1991. Zabývá se nákupem, zpracováním a prodejem dřeva a obchodem s palivy. Z počátku při své činnosti předmětná obchodní společnost využívala služeb jiných dopravců, v roce 1997 společnost zakoupila první nákladní vozidlo a od té doby svůj vozový park průběžně rozšiřuje. Vzhledem k tomuto faktu je společnost schopna zajistit pro své zákazníky dopravu dřeva i rozvoz jiných druhů paliv vlastními nákladními vozidly různých tonáží.

5.2 Rozhovor s jednatelem společnosti

1) Kolik zaměstnanců má vaše společnost?

Naše společnost má v současnosti 25 zaměstnanců v pracovním poměru a 10 zaměstnanců, s nimiž je uzavřena dohoda o provedení práce.

2) Jaký je přibližný počet pohledávek (vystavených faktur) za rok?

Naše společnost za rok vystaví přibližně 2500 faktur, přičemž dochází k meziročnímu růstu počtu vystavených faktur v rozmezí 5 – 8 %.

3) Kdo je ve vaší společnosti zodpovědný za správu pohledávek?

Správu pohledávek má v naší společnosti na starosti referentka odbytu. V případě její nepřítomnosti vykonává tuto práci moje asistentka.

4) Jakým způsobem řešíte úhradu pohledávek?

Dosud se nám všechny pohledávky podařilo vymoci opakovanými upomínkami dlužníka.

5) Máte nějaké kontrolní mechanismy splácení pohledávek?

Vzhledem k tomu, že většina zakázek je placena v hotovosti při dodání zákazníkovi, tak nemáme žádný mechanismus, který by tuto problematiku upravoval. V posledních letech však přibývá případů, kdy zákazník požaduje fakturu s delší dobou splatnosti. V těchto případech dohlíží na její zaplacení naše referentka, případně asistentka.

6) Došlo ve vaší společnosti někdy k promlčení pohledávky?

Ano, za dobu existence naší společnosti došlo v několika případech k promlčení pohledávky. Vě většině případů se tak stalo, protože odběratel zbankrotoval a jeho závazky byly v takové výši, že nemělo smysl naši pohledávku dále vymáhat. V několika případech ale bohužel došlo k chybě ze strany referentky odbytu.

7) Jakým způsobem předcházíte promlčení pohledávek?

Vzhledem k tomu, že došlo k promlčení několika pohledávek, snažíme se dodávat zboží na fakturu s delší dobou splatnosti jen prověřeným odběratelům.

5.3 Vyhodnocení získaných informací

Obchodní společnost ročně vystavuje poměrně velké množství faktur, a pokud nedojde k nějaké závažné změně ekonomické situace, bude se jejich počet v budoucnosti ještě zvyšovat. Z rozhovoru vyplývá, že společnost dosud neměla žádné závažnější problémy se splácením pohledávek. Pokud došlo k nějakým problémům, byly vyřešeny upomínkou dlužníka. Musíme ovšem brát v úvahu, že vzhledem k ekonomické situaci přibývá zákazníků, kteří požadují delší dobu splatnosti faktur a dochází také ke zhoršení platební morálky odběratelů. Dalším problémem, který souvisí s rostoucím množstvím pohledávek a prodlužováním splatnosti, je zvyšující se pracovní zátěž u referentky odbytu, případně asistentky. Tato situace může vyvolat narůstající počet pochybení z jejich strany.

Do budoucna tedy lze očekávat nárůst počtu vystavených faktur a s tím související rostoucí počet faktur s delší dobou splatnosti. Vzhledem k tomuto faktu by bylo vhodné vytvořit vnitropodnikovou směrnici, která se bude zabývat řízením pohledávek a především tím, jak zamezit jejich promlčení.

5.4 Navrhovaný obsah vnitropodnikové směrnice

5.4.1 Sjednocení doby splatnosti

V ustanovení § 1936 NOZ je zakotveno, že při dodání zboží nebo služby za úplatu je cena splatná do třiceti dnů ode dne, kdy byla dlužníkovi doručena faktura nebo ode dne obdržení zboží nebo služby, podle toho, který z těchto dnů nastal později. A to bez výzvy k placení. Smluvní strany si mohou sjednat i dobu splatnosti delší než šedesát dní, ale to jen v případě, že to není vůči věřiteli hrubě nespravedlivé. V případě, že je obsahem závazku povinnost dodat zboží nebo službu veřejnoprávní korporaci, mohou si smluvní strany ujednat delší dobu splatnosti, jen pokud je to odůvodněno povahou závazku. Doba splatnosti v této situaci nesmí přesáhnout šedesát dní.

Dle ustanovení § 1964 NOZ má smluvní strana právo dovolat se neúčinnosti ujednání o času plnění, které se odchyluje od ustanovení § 1963 NOZ, pokud je takové ujednání vůči věřiteli hrubě nespravedlivé.

Obchodní společnost by v první řadě měla sjednotit dobu splatnosti faktur, a to s přihlédnutím k ustanovení výše uvedených § 1963 a § 1964 NOZ. Doba splatnosti by v tomto případě neměla překročit třicet dní. To je nepochybně výhodné i pro tuto společnost. Je však faktem, že v některých případech a zejména v některých odvětvích se odběratelé uvedené době splatnosti brání a požadují dobu splatnosti delší. Přesto mé doporučení v tomto směru zůstává neměnné s tím, že doporučená doba splatnosti všech faktur bude 30 dnů. Tím bude ulehčena i případná kontrola započetí běhu promlčecí lhůty, když nebude nutné u každé faktury kontrolovat zvlášť i dobu splatnosti.

5.4.2 Prověření odběratelů

Před přijetím každé nové objednávky by měla obchodní společnost odběratele důkladně prověřit. Prvním krokem by mělo být zjištění, zda v současnosti není v prodlení se splatností některého ze svých předchozích závazků vůči obchodní společnosti nebo jestli společnost neeviduje nesplacenou fakturu. Společnost by měla být opatrná a zvážit poskytnutí dalšího zboží odběrateli, pokud ještě nezaplatil již splatný dluh za předchozí obchodní případ. Na místě je však i opatrnost v případě, kdy pohledávka z předchozího obchodního vztahu s tímto odběratelem ještě splatná nebyla, zejména pokud výše plnění byla vyšší. Pokud je odběratel v prodlení, měla by společnost poskytnutí další zakázky zamítnout. A to i v případě, že se jedná o stálého odběratele. Snižuje tím riziko nárůstu zvyšování pohledávky vůči takovému odběrateli.

Dalším krokem by mělo být prověření, zda se odběratel nenachází v insolvenčním řízení nebo v likvidaci. Tyto informace lze získat na webových stránkách www.justice.cz. Společnost by toto měla sledovat průběžně, je ovšem vhodné tyto informace ověřit i v okamžiku přijetí objednávky.

5.4.3 Zajištění pohledávek

Zejména u rozsáhlejších zakázek by společnost měla zvážit sjednání zajištění dluhu. Zákon stanoví celou řadu způsobů zajištění dluhu. Mezi instituty, kterými lze zajistit dluh, patří například:

- zástavní právo – zástavní právo je jedním z nejdůležitějších zajišťovacích instrumentů, věřitel se v případě nesplnění závazku, v tomto případě nesplacení dluhu, může uspokojit z výtěžku zpeněžení zástavy. Zástavní právo je velmi vhodným institutem, a to zejména v případech, kdy na předmětu zástavy dosud nevázne žádné jiné zástavní právo a v případě, že nedojde k úhradě dluhu, lze se jako první uspokojit na realizaci zástavy.
- ručení – ručitelem se stává ten, kdo věřiteli slíbí, že uhradí dluh, pokud dlužník svou povinnost nesplní. Občanský zákoník stanoví, že prohlášení o ručení musí mít písemnou formu. Výhoda uvedeného zajišťovacího závazku spočívá zejména v tom, že zde poskytuje ručení osoba odlišná od dlužníka.
- finanční záruka – finanční záruka vzniká prohlášením výstavce v záruční listině, že uspokojí věřitele podle záruční listiny do výše určité peněžní částky, nesplní-li dlužník věřiteli určitý dluh, anebo splní-li se jiné podmínky určené v záruční listině. Záruční listina musí být písemná. (§ 2029 NOZ)
- zajišťovací převod práva - smlouvou o zajišťovacím převodu práva zajišťuje dlužník nebo třetí osoba dluh tím, že věřiteli dočasně převede své právo. (§ 2040 NOZ)
- směnka - tato je vhodným zajišťovacím institutem, který umožňuje prostřednictvím směnečného platebního rozkazu dosáhnout záhy exekučního titulu. Pokud však dlužník nemá žádný majetek, z něž by bylo možné se uspokojit, je i taková směnka pouhým v zásadě „bezcným“ cenným papírem. Proto je vhodné, aby taková směnka byla avalována třetí osobou (tzv. směnečným rukojmím).

Pokud by společnost nevyužila žádný ze zajišťovacích institutů, je zde ještě možnost sjednání smluvní pokuty v případě porušení povinnosti plynoucí ze smlouvy, v tomto případě nezaplacení dluhu v době jeho splatnosti.

5.4.4 Platba v hotovosti

V oblasti plateb v hotovosti neeviduje společnost v současnosti žádné problémy a dá se předpokládat, že ani v budoucnosti žádné problémy nenastanou. Z tohoto důvodu není třeba oblast plateb v hotovosti nijak upravovat.

5.4.5 Rozdělení pohledávek

Pro společnost by bylo vhodné rozdělit pohledávky po lhůtě splatnosti do několika skupin, a to na pohledávky po lhůtě splatnosti do 30 dnů, pohledávky po lhůtě splatnosti do 90 dnů a pohledávky po lhůtě splatnosti nad 90 dnů. U každé z těchto skupin bude stanoven specifický postup vymáhání pohledávky.

U pohledávek po lhůtě splatnosti do 30 dnů se ještě nejedná o závažný případ. Odběratel může mít k opoždění platby několik důvodů. Bez svého přičinění se mohl ocitnout bez peněžních prostředků nutných k zaplacení závazku (druhotná platební neschopnost) nebo mohlo dojít k pochybení ze strany jeho zaměstnanců. Mohlo také dojít k pochybení banky a v důsledku toho ke zpoždění platby. S přihlédnutím k těmto okolnostem by bylo vhodné nejdříve se odběratele zeptat na příčinu nezaplacení, ať už telefonicky nebo e-mailem. Účelem by mělo být zejména připomenutí splatnosti dluhu.

U pohledávek, od jejichž splatnosti uplynulo více než 30 dnů, je třeba předpokládat, že odběratel nezaplatil úmyslně. V této situaci připadá v úvahu písemná upomínka k zaplacení nebo výzva poskytnutí některého ze zajišťovacích či případně utvrzovacích institutů. Nejvhodnějšími instituty jsou zástavní právo, ručení nebo uznání dluhu. Uznáním dluhu se jednak stanoví vyvratitelná právní domněnka, že dluh v době uznání trval. To má význam zejména procesní, neboť obchodní společnost není v takovém případě povinna při případném soudním sporu prokazovat, že dluh trval, naopak povinnost prokazovat, že dluh neexistoval v době uznání dluhu, má odběratel. Navíc uznáním dluhu začne běžet nová promlčecí lhůta, a to desetiletá počínaje dnem, kdy k uznání došlo.

V případě pohledávek po lhůtě splatnosti nad 90 dní by společnost měla na dlužníka podat žalobu. Podáním žaloby, kterým se uplatňuje nárok na zaplacení částky, dochází ke stavění běhu promlčecí doby. V této souvislosti lze doporučit, aby u obchodních partnerů, s nimiž obchoduje obchodní společnost opakovaně, byla sjednána např. rámcová smlouva o obchodních a dodacích podmínkách, v níž bude zakotvena místní příslušnost soudu dle sídla obchodní společnosti. To má zejména výhodu s ohledem na případné soudní náklady. Uvedená dohoda totiž musí mít písemnou

formu, a proto lze předpokládat, že by byla vtělena právě do oné rámcové smlouvy. Pokud pochopitelně obchodní společnost žádnou dohodu sjednanu mít v tomto směru nebude, pak bude žaloba podávána podle sídla dlužníka.

5.4.6 Sledování rejstříků

U pohledávek je třeba prověřovat odběratele nejen před přijetím objednávky. Je třeba je prověřovat i v době, kdy má u společnosti nějakou nesplacenou pohledávku.

Z tohoto důvodu by měl odpovědný pracovník minimálně každé tři týdny či jednou za měsíc sledovat webové stránky Ministerstva spravedlnosti České republiky www.justice.cz, konkrétně obchodní rejstřík, zda odběratel není v likvidaci. Pokud by k této situaci došlo, je třeba přihlásit pohledávku společnosti do likvidace. Důvod, proč tomu tak je, je skutečnost, že pokud společnost vstoupí do likvidace, objeví se tato skutečnost v obchodním rejstříku. Likvidátor společnosti je pak povinen dvakrát po sobě s odstupem alespoň 14 dnů oznámit, že společnost je v likvidaci a vyzvat věřitele, aby přihlásili své pohledávky ve lhůtě, která nesmí být kratší než 3 měsíce. Takto přihlášené pohledávky pak likvidátor uspokojí z majetku likvidované společnosti, a to buď zcela, nebo poměrně. Zákon mu dává i další možnosti, jak při likvidaci společnosti postupovat. Jakmile však bude ze strany naší společnosti zjištěno, že je její dlužník v likvidaci – a bude-li tak činit v doporučených intervalech – pak nenastane situace, že by likvidaci včetně lhůty stanovené likvidátorem k přihlášení pohledávek nezjistila, a tím promeškala možnost přihlásit svou pohledávku do likvidace.

Naše společnost by dále měla minimálně každé tři týdny případně jednou za měsíc sledovat na stránkách Ministerstva spravedlnosti České republiky www.justice.cz insolvenční rejstřík, zda proti některému z jeho dlužníků není vedeno insolvenční řízení, respektive zda není v úpadku. Pokud by tomu tak bylo, je třeba podat přihlášku do insolvenčního řízení. V této souvislosti je nezbytné podotknout, že přihlášku do insolvenčního řízení je možné podat kdykoli po zahájení insolvenčního řízení (tedy poté, kdy je vydáno insolvenčním soudem usnesení o zahájení insolvenčního řízení) až do doby rozhodnutí o úpadku. Od okamžiku rozhodnutí o úpadku mohou věřitelé podávat přihlášku do insolvenčního řízení i nadále, ale zde jim již soud stanoví nejzazší lhůtu, do kdy je možné takovou přihlášku podat. Tato lhůta, již stanoví soud, nesmí být kratší než 30 dnů a delší než dva měsíce. V případě, že forma řešení úpadku je oddlužení, pak činí tato lhůta pro podání přihlášek věřitelů 30 dnů. Pokud by věřitel podal přihlášku po uplynutí této lhůty, k takové přihlášce se již nepřihlíží. Je na místě

zdůraznit, že věřitel – za předpokladu, že požaduje, aby mu byla jeho pohledávka uhrazena – musí podat přihlášku do insolvenčního řízení vždy, a to bez ohledu, zda je jeho pohledávka splatná či nesplatná, zda již o ní vede řízení před nalézacím soudem, zda o povinnosti dlužníka zaplatit pohledávku již bylo pravomocně rozhodnuto či dokonce zda již probíhá k uspokojení nároku věřitele (v daném případě naší obchodní společnosti) exekuce či výkon rozhodnutí.

V této souvislosti je nezbytné ještě upozornit na jednu zásadní skutečnost související s problematikou úroků z prodlení. Pokud věřitel přihlašuje svou pohledávku do insolvenčního řízení, vypočte úroky z prodlení nejdéle za dobu od vzniku prodlení do usnesení o prohlášení úpadku dlužníka. Zákon sice zná nějaké výjimky z tohoto postupu, ale ty nejsou pro tento případ aplikovatelné. Pokud tedy naše společnost bude chtít uplatnit rovněž v plném rozsahu i úroky z prodlení, pak je vhodné, aby počkala na usnesení o prohlášení úpadku a pak teprve podala přihlášku. Zde ovšem znovu zdůrazňuji, že lhůta k podání přihlášek po prohlášení úpadku je velmi krátká. Přihlášku je přitom nezbytné odeslat příslušnému soudu nejpozději v den, kdy končí lhůta pro podávání přihlášek.

5.4.7 Software

Existuje řada programů, které automaticky hlásí zahájení insolvenčního či likvidačního řízení u dlužníka, respektive lze s jejich pomocí ověřit, zda se dlužník v takovém řízení nenachází. Nebylo by tedy nutné zvláště sledovat tyto rejstříky na webu. Nainstalování tohoto programu by výrazně pomohlo osobě, která je odpovědná za kontrolu obou evidencí a také by se snížilo riziko lidské chyby. Na druhou stranu je třeba zvážit, zda si společnost tento program může dovolit, protože získání licence je nákladné a tato licence se každý rok musí obnovovat. Společnost by v tomto případě musela porovnat náklady na pořízení programu s užitky, které přinese.

5.4.8 Odpovědná osoba

Při správě pohledávek a kontrole rejstříků je velmi důležité stanovit odpovědnou osobu a jejího zástupce pro případ nepřítomnosti. Jak je řečeno v rozhovoru, naše obchodní společnost toto doporučení splňuje. Bylo by však vhodné toto zakotvit i ve vnitropodnikové směrnici.

5.5 Návrh vnitropodnikové směrnice

Směrnice č. 1/2014

obchodní společnosti XY, s. r. o., se sídlem xxxxxxx,

IČ xxxxxxxx

ke snížení rizika promlčení pohledávek

Cílem této směrnice je minimalizovat riziko promlčení pohledávek v případě prodeje zboží na fakturu. Tato směrnice se nepoužije v případě platby zboží v hotovosti. Pro snížení rizika promlčení pohledávek stanoví směrnice č. 1/2014 následující postupy.

I.

Doba splatnosti veškerých faktur, počínaje dnem nabytí účinnosti této směrnice, bude stanovena na 30 dní. Případné výjimky ve splatnosti faktur na základě návrhu druhé smluvní strany budou předem projednány s jednatelem společnosti.

II.

U každého zákazníka, u kterého dojde k prodeji zboží na fakturu, případně k prodeji zboží na základě kupní smlouvy, bude zjištěno:

- a) zda není v prodlení se splatností některého z předchozích závazků vůči společnosti
- b) zda se už někdy stalo, že tento zákazník splatil závazek až po lhůtě splatnosti.

Pokud bude zjištěno, že zákazník splňuje některý z výše uvedených bodů, bude poskytnutí zakázky projednáno s jednatelem společnosti.

III.

U každého zákazníka, u kterého dojde k prodeji zboží na fakturu, případně k prodeji zboží na základě kupní smlouvy, bude dále zjištěno:

- a) zda se nenachází v insolvenčním řízení
- b) zda není v likvidaci.

Tyto informace budou odpovědnou osobou ověřeny na webových stránkách www.justice.cz.

IV.

V případě rozsáhlejších a nákladnějších zakázek bude sjednáno zajištění dluhu pomocí některého ze zajišťovacích institutů, především pomocí ručení nebo finanční záruky.

V.

Všechny pohledávky po lhůtě splatnosti budou sledovány. Pohledávky po lhůtě splatnosti budou rozděleny takto:

- a) pohledávky po lhůtě splatnosti do 30 dnů,
- b) pohledávky po lhůtě splatnosti do 90 dnů,
- c) pohledávky po lhůtě splatnosti nad 90 dnů.

VI.

Postup vymáhání pohledávek po lhůtě splatnosti:

- a) U pohledávek po lhůtě splatnosti do 30 dnů odpovědná osoba zjistí důvod, proč odběratel nezaplatil. Učiní tak telefonicky nebo e-mailem a provede o tom záznam do spisu.
- b) U pohledávek, od jejichž lhůty splatnosti uplynulo více než 30 dnů, bude odběrateli zaslána písemná upomínka k zaplacení. Současně bude odběratel vyzván k poskytnutí nějaké formy zajištění či utvrzení dluhu. Mezi nejvhodnější formy zajištění v tomto případě patří zástavní právo a/nebo ručení. Formou utvrzení vhodnou pro tuto situaci je uznání dluhu.
- c) V případě pohledávek po lhůtě splatnosti nad 90 dní bude na odběratele podána žaloba.

VII.

Odpovědná osoba je povinná minimálně každé tři týdny, resp. jednou za měsíc, sledovat rejstříky na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti České republiky www.justice.cz, a to:

- a) obchodní rejstřík
- b) insolvenční rejstřík.

Pokud odpovědná osoba zjistí, že odběratel je v likvidaci nebo je na něj vedeno insolvenční řízení, oznámí tuto skutečnost jednateli společnosti. Jednatel společnosti na základě této informace podá přihlášku do likvidace nebo do insolvenčního řízení.

Jednatel musí podat přihlášku vždy, a to bez ohledu na to, zda je pohledávka splatná či nesplatná, zda již o ní vede řízení před nalézacím soudem, zda o povinnosti dlužníka zaplatit pohledávku již bylo pravomocně rozhodnuto či dokonce zda již probíhá k uspokojení nároku věřitele exekuce či výkon rozhodnutí.

VIII.

Za účelem sledování obchodního a insolvenčního rejstříku je možné využít specializovaný software. Toto ustanovení se použije v případě, že obchodní společnost tento software vlastní nebo plánuje jeho zakoupení.

IX.

Osobou odpovědnou za správu pohledávek, tzn. za kontrolu splácení a předcházení jejich promlčení je referentka odbytu. V případě její nepřítomnosti ji nahradí asistentka jednatele společnosti.

X.

Tato směrnice nabývá účinnosti dne 1. dubna 2014.

6) Závěr

V této práci jsem se věnovala problematice promlčení. Právní úprava promlčení byla a je poměrně rozsáhlá a pro většinu lidí také obtížně pochopitelná. Proto bylo mým cílem tuto problematiku srozumitelně shrnout a přiblížit i lidem, kteří nemají právnické vzdělání, neboť každý člověk měl mít alespoň základní přehled o této problematice a o svých právech, která s promlčením souvisí.

Úvodní část práce obsahuje komplexní popis právní úpravy promlčení, a to dle předchozí i stávající právní úpravy. Tato část je zaměřena především na počátek běhu jednotlivých promlčecích lhůt, délku promlčení, stavení a přerušování promlčení. Důležitou částí je právní úprava institutu promlčení dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014. Tento zákon sjednotil předchozí dualistickou právní úpravu a zavedl též několik nových ustanovení. V části občanského zákoníku, která upravuje promlčení, nedošlo k tolika podstatným změnám jako v jiných oblastech práva, přesto při porovnání s předchozí právní úpravou najdeme několik změn. Tyto změny jsou podrobně popsány v komparační části práce. K podstatným změnám došlo především v oblasti délky promlčecí lhůty a předmětu promlčení.

Ustanovení týkající se délky promlčecí lhůty však obsahují poměrně závažný nedostatek, kdy při sjednání patnáctileté subjektivní lhůty dojde k přesažení desetileté lhůty objektivní. Toto je ovšem v rozporu s principem promlčení, kdy subjektivní lhůta může skončit nejpozději uplynutím lhůty objektivní. Tento problém bude třeba v budoucnosti řešit, ať už judikaturou nebo případnou změnou zákona.

V praktické části jsem se zaměřila na problematiku promlčení v obchodněprávních vztazích. Na základě studie v konkrétním podniku jsem vypracovala vnitropodnikovou směrnici, která by mohla pomoci i ostatním obchodním společnostem v řešení problematiky promlčení pohledávek.

7) Summary + keywords

The topic of my work was Legal aspects of limitation in civil law. Limitation is a legal institute which is connected with the flow of the time. By the limitation the law does not expire, but leads to its weakening.

The aim of my work was a complex and understandable summary of this extensive issue. The analytical part contains a comprehensive overview of limitation according to previous and current legislation. In this part there is described the object of limitation, start of running of different periods of limitation, suspension and interruption of limitation.

The aim of the new legislation that has been effective since 1st January 2014 was not to initiate radical changes, but integrate the previous dual legislation. Nevertheless, there have been several changes and there have been initiated several new clauses. These changes are described and explained in the comparative part of this work.

The practical part of the work is focused on issue of limitation of debts in a specific company. The practical part is based on an interview that I made with a managing director of a company. The interview was mainly focused on the field of limitation and the management of the debts. On the basis of the interview with the managing director I have created instructions inside the company that adjust limitation of debts.

Key words:

limitation

object of limitation

length of limitation of time

start of running the period of limitation

suspension of limitation

interruption of limitation

8) Seznam použité literatury

A) Literatura

- Bejček, J., Eliáš, K., & Raban, P. (2003). *Kurs obchodního práva: obchodní závazky* (3. vyd.). Praha: C. H. Beck
- Dvořák, J., & Švestka, J. (2013). *Občanské právo hmotné* (1. vyd.). Praha: Wolters Kluwer Česká republika
- Janků, M. (2010). *Základy práva pro posluchače právnických fakult* (4., přeprac. a dopl. vyd.). Praha: C.H. Beck
- Jehlička, O., Švestka, J., & Škárová, M. (2001). *Občanský zákoník: komentář* (6. vyd.). Praha: C.H. Beck
- Knapp, V. (1995). *Občanské právo hmotné* (1. vyd.). Praha: Codex
- Plíva, S. (2009). *Obchodní závazkové vztahy* (2. aktualiz. vyd.). Praha: ASPI
- Štenglová, I. & Plíva, S. (2003) *Obchodní zákoník: komentář* (8.vyd.). Praha: C.H. Beck
- Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. & kol. (2014). *Občanský zákoník. Komentář, Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a. s.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2019 Sb.

B) Právní předpisy

- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

C) Články

- Nemravová, O., & Vaňková, M. (2013). *Úprava promlčení v novém občanském zákoníku*. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/uprava-promlceni-v-novem-obcanskem-zakoniku-92212.html>
- Čermák, P. (2013) *Promlčení a prekluze v novém občanském zákoníku*. Dostupné z: <http://seminar-v-peci.cz/promlceni-a-prekluze-v-novem-obcanskem-zakoniku/>